

SAMENWERKINGSAGENDA

Fryslân Leeuwarden 2030

Gemeente Leeuwarden

provinsje fryslân
provincie fryslân

Inleiding

Leeuwarden en Fryslân horen bij elkaar. Ze hebben elkaar nodig. Leeuwarden is de trotse, monumentale hoofdstad van de mooiste provincie van Nederland. Het is ook het economische en culturele zwaartepunt: één vijfde van alle Friezen woont in de stad of één van de dorpen in de gemeente. Op een gewone dag reizen daarnaast elke dag tienduizenden mensen van buiten de stad naar Leeuwarden om te werken, te winkelen, te studeren of te genieten van cultuur en sport. Leeuwarden is de plek waar stedelijke allure en Friese eigenheid elkaar ontmoeten.

Vanwege dat belang voor heel Fryslân werken provinsje en haadstêd al jaren samen aan de ontwikkeling van Leeuwarden. Dat is niet alleen voor Leeuwarden belangrijk, maar voor heel Fryslân en het noorden van de provincie in het bijzonder.

De samenwerking is in de afgelopen twintig jaar tot een fundament geworden onder het succes van Leeuwarden. De wijde omgeving profiteert daarvan. Dankzij het programma Vrij Baan is de stad niet meer het eindpunt van alle wegen, maar het middelpunt van een netwerk dat heel Fryslân samenbindt. Dankzij LF2018 heeft de sterke culturele identiteit van Fryslân in heel Nederland en ver daarbuiten een eigen, nieuw smoel gekregen.

Leeuwarden is een complete stad geworden: met cultuur van internationaal niveau en met meer topbedrijven. Met volwassen hogescholen en met wetenschappelijk onderwijs en onderzoek. Leeuwarden speelt mee in de eredivisie.

Die opbrengsten smaken naar meer en vragen tegelijk om een andere focus in de samenwerking tussen gemeente en provinsje. De samenwerking is toe aan een nieuw hoofdstuk. Fryslân en Leeuwarden blijven samen optrekken, maar zullen dat vaker doen als onderdeel van een grotere groep partners. Minder als regisseurs en bestuurders, maar meer als één ondersteunende overheid die zijn rol binnen de samenleving pakt. Met steeds het belang van Leeuwarders en Friezen voor ogen.

Waarom samenwerken?

De bestaande samenwerkingsagenda Fryslân-Leeuwarden loopt weliswaar nog tot 2025, maar heeft al grotendeels opgebracht wat ervan was gehoopt. Dat is reden voor tevredenheid, maar de samenleving verandert snel en dat brengt nieuwe uitdagingen met zich mee. De stikstofcrisis, de klimaatopwarming, de energie- en de coronacrisis en het tekort aan betaalbare woningen zijn grote maatschappelijke problemen die om een oplossing vragen. Het is tijd voor een nieuwe bladzijde in onze samenwerking.

Leeuwarden is het economische, culturele en kennishart van Fryslân. Als hoofdstad met 'eigen' dorpen en platteland binnen een landelijke provincie met elf steden en een aantal grotere kernen vullen beide elkaar naadloos aan. Wat goed is voor Leeuwarden, is goed voor Fryslân. Als ze beiden willen bloeien, zijn ze op elkaar aangewezen.

Binnen het gebied tussen Lauwersmar en Afsluitdijk is Leeuwarden het vanzelfsprekende centrum en met afstand de belangrijkste banenmotor. Wat belangrijk is voor Leeuwarden, is daarmee automatisch belangrijk voor heel Noord-Fryslân. Zowel Leeuwarden als de provincie voelen dat als een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Die onderlinge verbondenheid maakt het noodzakelijk dat Leeuwarden en Fryslân samen, knibbel oan knibbel, optrekken. De mooiste provincie van Nederland kan niet zonder bruisend centrum. En omgekeerd.

Hoe samenwerken?

Samen hebben Fryslân en Leeuwarden ook de slagkracht om grote projecten tot een succes te maken. De resultaten van die samenwerking zijn in heel Fryslân merkbaar: van de 11 Fountains tot de Heak om Leeuwarden. Fryslân investeert in Leeuwarden, maar Leeuwarden geeft ook aan Fryslân terug.

Als overheden werken we voor onze inwoners: de Friezen en de Liwwadders. Dat doen we het best als we samen optreden, als één overheid. Daarbij trekken we natuurlijk op met onze ondernemers, instituten en bovenal de mienskip: onze inwoners. We willen er zijn voor iedereen die mee wil doen, maar ook voor de groeiende groep die het vertrouwen in de overheid kwijt is.

Leeuwarden heeft de ideale schaalgrootte om die quadruple helix van overheden, bedrijven, onderwijs en de mienskip tot een succes te maken. Het

is een stad met kritische massa, maar ook met een menselijke maat. Het aantal sleutelspelers is overzichtelijk. Betrokkenen kennen elkaar en hebben hart voor het gebied waar ze wonen. De lijnen met de omliggende regio zijn kort.

Samenwerken als waren we één overheid

Samen willen Leeuwarden en Fryslân de uitdagingen aangaan die in deze samenwerkingsagenda zijn benoemd. Om daar succes in te behalen, hebben we deskundige medewerkers nodig, bedrijfsprocessen die zowel stevig als soepel zijn en goede ondersteunende middelen.

Dat lukt het best als je ook op het gebied van de bedrijfsvoering samenwerkt. Met zijn tweeën sta je sterker en ben je minder kwetsbaar. Je hebt meer massa, waardoor je meer kwaliteit kunt aantrekken én leveren.

Dat geldt nu al voor de kort geleden opgerichte Fryske Flekspool, maar ook bij onze samenwerking op het gebied van data en digitalisering. Gezamenlijke inzet op privacy en (cyber-)veiligheid maakt onze organisaties weerbaarder. Samen kunnen we ook beter inspelen op nieuw beleid en regelgeving, bijvoorbeeld rondom de Wet Open Overheid. Op het terrein van bedrijfsvoering werken we samen als waren we één overheid.

Icoonprojecten

Tot 2030 willen Fryslân en Leeuwarden samen, en samen met vele partners, de schouders zetten onder zes zogeheten icoonprojecten die de inwoners van stad én regio ten goede komen. Dit zijn grote, langdurige projecten die we zoveel mogelijk als één overheid uitvoeren, samen met onze kennisinstituten en met onze inwoners. Dat geeft de grootste garantie voor succes.

De Spoorzone

Als Leeuwarden het zwaartepunt van Fryslân is, vormt de Spoorzone het infrastructurele zwaartepunt van Leeuwarden. Dit enorme gebied, van het knooppunt Werpsterhoeke via het hoofdstation tot de foodbedrijven rondom Friesland Campina, verandert het komende decennium compleet. Het project Spoorzone transformeert Leeuwarden en is een grote impuls voor de bereikbaarheid via het spoor, voor de scheepvaart en voor al het verkeer in de stad. Maar het zorgt tegelijk voor een groenere leefomgeving.



Vanaf het toekomstige station Werpsterhoeke wordt straks de nieuwe stadswijk Middelsee ontsloten, waar tot 2030 grote aantallen woningen verrijzen. De spoorlijn vanuit Zwolle gaat daarna via een aquaduct onder het Van Harinxmakanaal de stad in, naar het Spoordok, direct ten westen van het hoofdstation: begin- en eindpunt van de toekomstige Lelylijn.

Dit Spoordokgebied wordt ontwikkeld tot een hoogstedelijke wijk met 2-3000 woningen. Er is ruimte voor cultuur en voor werk in een omgeving die tegelijk groen, waterrijk en duurzaam is. Door die compacte groei binnen de stadsgrenzen hoeft Leeuwarden in de toekomst niet meer onnodig verder naar buiten uit te breiden en kan de duidelijke grens tussen stad en platteland in stand blijven.

Maar er gebeurt nog veel meer. De Mediacampus op het terrein van Mediahuis Noord moet uitgroeien tot een broedplaats voor multimediabedrijven. De aanleg van een verdiepte spoorlijn van het station tot de fabrieken bij De Centrale neemt een hele reeks aan knelpunten in de stad weg. Dit biedt bovendien de kans om de twee stadsdelen ten noorden en zuiden van het spoor eindelijk te laten samensmelten. De komst van een aquaduct neemt tenslotte een grote hindernis weg voor de beroeps- en pleziervaart in het Van Harinxmakanaal. Binnen de Spoorzone kan Leeuwarden een groot deel van de groei opvangen die de aanleg van de Lelylijn met zich mee brengt.



De kennisinfrastructuur

In de afgelopen twintig jaar hebben drie wetenschappelijke instituten van topniveau het academisch klimaat in Leeuwarden verrijkt. De Fryske Akademy heeft gezelschap gekregen van Wetsus, de Dairy Campus en RUG Campus Fryslân. Samen hebben ze een enorme impuls gegeven aan de Friese kenniseconomie. Met NHL Stenden en hogeschool Van Hall Larenstein heeft Leeuwarden hbo's in huis waar studenten uit Friesland, Nederland en ver daarbuiten zich thuis voelen. Als studiestad doet Leeuwarden voor niemand onder.

De kennis, de innovatiekracht en het studieklimaat van Leeuwarden zijn uniek in Fryslân en die moeten worden behouden en versterkt. In hun kielzog ontstaan vernieuwende bedrijven, ze zorgen voor een goede verbinding met de mbo's, ze helpen Friese ondernemingen om concurrerend te blijven en houden Leeuwarden en Fryslân met zijn studentenpopulatie jong en creatief. Samen willen we bijdragen aan de groei en bloei van onze kennisinstellingen en de bedrijven die onze innovatie versterken.

De culturele infrastructuur

Na het klinkende succes van Leeuwarden als Kulturele Haadstêd van Europa heeft de culturele sector door de coronacrisis harde klappen opgelopen. Maar de lessen van LF2018 zijn niet vergeten. Met de eigenwijze draai die Leeuwarden en Fryslân aan het Frysk eigene hebben gegeven, worden beiden nu in heel Europa en daarbuiten herkend en gewaardeerd.



Leeuwarden staat nu landelijk op het podium. In het Fries Museum kon Nederland voor het eerst kennismaken met Rembrandts topstuk, De Vaandeldrager. Dansgezelschap Ivgi & Greben maakt vanuit Leeuwarden producties voor het hele land.

Daarbij maakt de stad gebruik van zijn eigen trotse identiteit als tweetalige stad. Met die tweetaligheid werd Leeuwarden Unesco City of Literature. Tryater, Tresoar en de Afûk zijn fundamenten van de Friese cultuur.

We willen de kracht en de eigenheid van de cultuursector in Leeuwarden versterken. De triënnale Arcadia en een deelproject als Bosk kijken met een Friese blik naar universele vragen. Ze bieden naast schoonheid en verwondering ook stof tot nadenken over de uitdagingen waar onze tijd voor staat: het verminderde vertrouwen van de samenleving in de overheid, de dreigende kloof tussen stad en platteland en de zorgen om ons klimaat en onze biodiversiteit. Voor Arcadia is bovendien niet alleen Leeuwarden, maar heel Fryslân het podium.

Met zijn musea, zijn schouwburg en theater, zijn poppodium en bibliotheken trekt Leeuwarden bezoekers uit de wijde omtrek. Ook in die culturele infrastructuur zoeken we naar nieuwe mogelijkheden en kansen. Als de huiskamer van Fryslân bruist, voelt iedere Fries er zich thuis.



Digitalisering

De digitalisering van onze samenleving gaat onverminderd door, en in een hoog tempo. Natuurlijk moet de overheid inspelen op de kansen en ook de risico's die de verdergaande digitalisering met zich mee brengt. Provinsje en gemeente willen ook hier inniger samenwerken, omdat we onze inwoners en ondernemers beter van dienst kunnen zijn. Zo zorgen we voor een betrouwbare en beter werkende overheid.

Het ligt voor de hand dat de twee grootste Friese overheden, Fryslân en Leeuwarden, samen het voortouw nemen om kansen voor heel Fryslân te benutten. Op sommige vlakken, bijvoorbeeld de Omgevingswet die op 1 januari 2023 wordt ingevoerd, is die digitale samenwerking al een vereiste. Maar dat is maar een begin.

Door data over onze gezamenlijke ruimte op elkaar te leggen, kunnen we bijvoorbeeld beter voorspellen welke gevolgen een ingreep in de omgeving kan hebben. Wat gebeurt er als we het waterpeil sterk stijgt? Wat is het effect van een nieuwe voorziening in de stad? Door hier van te voren een beeld van te krijgen, kun je beter inschatten welke maatregelen het meest passen.

Ook kan het verantwoord delen van databronnen (ook met andere partners) helpen bij het maken van beter, effectiever en efficiënter beleid. Dat beleid komt namelijk tot stand van betere feitelijke informatie. Dat maakt het ook mogelijk om tot betere besluiten te komen.

En natuurlijk kunnen we technologie inzetten om de mening van burgers te horen en hen te betrekken bij de besluitvorming. Online platforms als De stem van Leeuwarden en De Stim fan Fryslân kunnen helpen om een grotere groep inwoners te bereiken dan we tot nu gewend zijn. Zo kan digitalisering leiden tot democratisering en een grotere participatie van onze inwoners.

Greidhoeke Plus

Groene weilanden met oude dijken, vaarten en verspreide terpdorpen vol met melkvee en weidevogels: geen landschap is zo symbolisch voor Fryslân als dat van de Greidhoeke. Een groot deel van dit iconische gebied hoort al enkele jaren bij de gemeente Leeuwarden.

Samen met de boeren willen provinsje en gemeente dit landschap behouden en versterken. Tegelijk willen we een goede toekomst bieden voor de agrarische sector. Bij de gebiedsprocessen in het Grouster Leechlân en Baarderadiel trekken we samen met

inwoners, boeren en andere belanghebbenden op om het platteland om een duurzame manier te ontwikkelen. Daarbij zetten we ons samen in om ons voedsel op een volhoudbare manier te produceren.

In 2030 hebben meer agrariërs met hun hoofd en hart, maar ook op het land een omslag naar een meer natuurinclusieve landbouw gemaakt. De bodemvruchtbaarheid blijft hierdoor goed. De landbouw levert gezonde producten voor een goede prijs. Bij melkveebedrijven is, mede door met akkerbouwers samen te werken, de kringloop zo goed mogelijk gesloten. De typische flora en fauna van kleiweidegebied bloeit op, wat onder meer te merken is aan de talrijke gruttokuikens in het voorjaar. De natuur heeft zichtbaar terrein gewonnen en het landschap wint aan kleur en rijkdom.

Om dit alles te bereiken werken provinsje en onder anderen de gemeente Leeuwarden samen met Wetterskip onder de noemer Greidhoeke Plus. Onder die naam werken we samen met de boeren in vier gebiedsprocessen aan de overgang naar een meer natuurinclusieve landbouw. Zo ook in Baarderadiel, het kleiweidegebied rondom Mantgum. Ook kennisinstellingen, agrarische en maatschappelijke partijen en natuurorganisaties zijn hierbij betrokken. Greidhoeke Plus is daarmee een schoolvoorbeeld van de aanpak die we samen voorstaan: met de overheden als spil in een groter netwerk.



Leeuwarden Oost

In de vijf wijken van Leeuwarden Oost wonen 36.000 inwoners, meer dan een derde van de hele stad Leeuwarden. Elke wijk heeft een eigen karakter en heel veel bewoners voelen zich er thuis. Maar Leeuwarden Oost is ook een gebied waar veel problemen samen komen.

Meer dan de helft van alle Leeuwarders in de bijstand woont in Leeuwarden Oost en dat heeft gevolgen voor de brede leefbaarheid. Veel bewoners willen en kunnen aan het werk, maar ervaren hindernissen om echt aan de slag te kunnen. Ook de kwaliteit van het woningbestand kan beter.

Het programma Leeuwarden Oost wil in de komende twintig jaar, met de focus op de nieuwe generatie, de kloof met de rest van Leeuwarden en Fryslân blijvend dichtten. Dat doet de overheid niet alleen, maar samen met bijna vijftig partners. Een belangrijk project is de Verduurzaming Leeuwarden Oost, waarbij eigenaren van 1610 particuliere woningen hulp en financiering krijgen om hun woning te verduurzamen. Ook willen we met opleidingen, baangaranties en andere trajecten zoveel mogelijk obstakels naar betaald werk wegnemen, of anders naar een andere waardevolle bijdrage aan de samenleving.



Meer samenwerkingsthema's



Naast de iconen van de samenwerking eerder in dit document zijn er veel andere thema's waarop de provincie Fryslân en de gemeente Leeuwarden over het algemeen al lange tijd samenwerken. Ook op die samenwerkingsthema's worden de komende jaren concrete stappen gezet door de beide overheden. Hieronder vindt u de thema's en enkele voorbeelden van stappen die gezet gaan worden. Er zijn meer van die voorbeelden. In de uiteindelijke Samenwerkingsafspraken worden alle acties per thema opgesomd.

Energie en circulariteit

Provincie en gemeente kijken samen naar de manier waarop ze participeren en mogelijk investeren in circulariteit en energie. We onderzoeken in het kader van de Samenwerkingsafspraken hoe we synergie kunnen realiseren en hoe het staat met projectontwikkeling. De gezamenlijk inzet kan bijvoorbeeld gaan over:

- warmtenetten & duurzame opwek
- opslag van energie
- groen gas
- aanpak netcongestie
- toepassen van de methode van ontwerpend onderzoek
- circulariteit, duurzame innovaties en energiebesparing in gebiedsontwikkeling.

Deze samenwerking kan ten dienste staan van specifieke gezamenlijke ontwikkeling en investering in energie en circulariteit, maar mogelijk ook t.b.v. duurzame gebiedsontwikkelingen in meer algemene zin.

Bedrijfsvoering

- Onderzoek naar samenwerking op het terrein van ICT (digitale infrastructuur en werkplekken via het regionale ICT-platform)
- Onderzoek naar samenwerking voor personeels- en salarisadministratie (binnen het regionale eHRM-platform).

Wonen

- Afspraken voor de langere termijn in het kader van de regionale woondeal.

Economie

- Innovatie Pact Fryslân. Verdere professionalisering van de samenwerking met onderwijs, ondernemers en overheden. Het gezamenlijk opstellen van Investeringsagenda's op de economische speerpunten, zoals agrofood en watertechnologie.
- Europese Verbindings Alliantie. Versnellen van de inzet en projectverwerving met kans op Europese subsidie voor speerpunten op innovatie, onderwijs, creatieve sector voor meer werkgelegenheid en een betere concurrentiepositie.
- Pilot ontwikkelen voor totaal duurzaam industrieterrein Zwette IV: ruimtelijke inrichting/ landschap (klimaat – stikstof, CO₂), energie (energieneutraal), circulair (biobased bouwen), mobiliteit (electrisch)

Vrije tijd en gastvrijheidseconomie

- Inzet op cultuur en evenementen op Friese schaal met thema's aanvullend op Arcadia.
- Ontsluiting dagrecreatieve routenetwerken en aanbod in Fryslân en Leeuwarden.
- Stimuleren van arbeidspotentieel in de vrijetijdssector (in combinatie met andere sectoren en onderwijs).
- Bevordering duurzaamheid en circulariteit binnen de vrijetijdssector.

Landschap

- Vaker benutten van de methode van ontwerpend onderzoek in gebieden waar verschillende belangen in ruimtegebruik samenkomen (wonen/werken/ landbouw/mobiliteit/energie)
- De samenwerking rondom de Alde Feanen

Leefbaarheid

- Aan de slag met de methodiek van een DorpsOntwikkelingsMaatschappij (DOM) en verkennen of er ook een stedelijke variant van die werkwijze mogelijk is.

Regionale samenwerking

- Gezamenlijk met de collega-overheden in Noardwest Fryslân inzetten op een Regio-deal met de Rijksoverheid.

Lobby

- Gezamenlijk focus aanbrengen in de lobby richting Den Haag en Europa.

